

Az AGROINFORM hazai és nemzetközi kapcsolatrendszer

Az AGROINFORM az élelmiszer-ágazat egyedüli főhivatású információs szervezete, a gazdasági élet változásaihoz igazodva tevékenységének átalakítását, fejlesztését végzi. Tevékenységében a hangsúlyt a korszerű információhordozó eszközökre, rendszerekre és új, összetett szolgáltatási formákra helyezi.

Vágó József, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa, vezérigazgató a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen szerzett mérnöki oklevelet 1956-ban. Gyakornoki idejének letöltése után mezőgazdasági üzemszervezési kutatást folytatott, amelyből több szakcikket és önálló tanulmányt jelentetett meg. Társ szerzője volt az állami gazdaságok gazdálkodásáról megjelent első átfogó elemző tanulmánynak. Kutatómunkájának jelentős hányadát fordította az intenzív baromfitenyésztés magyarországi megvalósításának üzemszervezési vizsgálatára. Később a téma tudományos feldolgozásával kandidátusi minősítést szerzett. 1964-től az Országos Tervhivatal főelőadójaként dolgozott, ahol hivatali munkája mellett folytatta tudományos tevékenységét a mezőgazdaság makroökonómiai összefüggéseinek vizsgálatával. Társ szerzőjével együtt kidolgozta és publikálta az ágazat tervezésben alkalmazható lineáris programozási modellt. 1975-től 1981-ig az MSZMP KB munkatársa, illetve a mezőgazdasági alosztály vezetője. Ezután nevezték ki az AGROINFORM vezetőjévé, ahol tevékenységének fő részét az ágazati információs rendszer fejlesztése, korszerűsítése teszi ki.

Az utóbbi évtizedekben a nemzetközi gyakorlatban egyre világosabbá vált, hogy a tájékoztatás ügyének jelentősége társadalmi és gazdasági szempontból egyaránt növekszik. A felismerést számottevő mértékben erősítette a tájékoztatási technológiák rendkívül gyors fejlődése is.

A tájékoztatás növekvő jelentősége alapvetően társadalomformáló, gazdasági hatékonyságát fokozó és hatalmi szerepében nyilvánul meg. E szerepkör akadálytalan és kiteljesedett érvényesülése érdekében a tájékoztatás ügyét számos országban kormányzati szintre emelték, működését információpolitikai elvekben rögzítették.

Hazai viszonylatban a nemzeti információpolitika még nem fogalmazódott meg. Az ezt célzó próbálkozások ugyan megindultak, de a munka sajnos még nem jutott el odáig, hogy tartalmát illetően megállna a nyilvánosság előtt.

A nemzeti információpolitika hiánya a tájékoztatás szinte minden területén érezteti hatását. A kibontakozás lassú, a megvalósuló fejlesztések nincsenek kellően összehangolva, helyenként párhuzamosak, ismétlődők, s így hatásuk is kisebb a vártnál.

Ezek a gondok főként a tájékoztatásban részt vevő szervezetek működését nehezítik, különösen azok fejlesztést szolgáló gazdasági erejét mérséklük. Ezen hatások alól az AGROINFORM sem kivétel, ezért jogosan tehető fel az a kérdés, hogy a magyar gazdaságban fontos szerepet betöltő élelmiszer-termelés egyedüli főhivatású információs szervezete maradéktalanul elegendő tud-e tenni növekvő feladatának. A választ olvasóinkra bízunk, ítéljék meg vállalatunk információpolitikai törekvéseit, amelyeket kapcsolatrendszerünkön keresztül kívánunk bemutatni.

A vállalat tevékenységét funkcionálisan három területre bonthatjuk:

- ▶ input szakasz,
- ▶ feldolgozási szakasz,
- ▶ output szakasz.

A szakaszok közül meghatározónak tekintjük az outputot, amely megjelöli, hogy a kibocsátás kinek szól és milyen igényeket elégítsen ki. Ehhez igazodik az input, vagyis az elsődleges információ beszerzése, illetve a feldolgozás mértéke és minősége is.

Az AGROINFORM kibocsátó tevékenysége alapvetően az ágazat – gyakorlatban és kutatásban működő – mérnöki szintű szellemi erejét kívánja tudományos-műszaki és gazdasági információval ellátni. Ez a törekvése, a jogelődöket is figyelembe véve, megalakulása óta fennáll.

A felhasználói szférában bekövetkezett fejlődés azonban az információ – mint áru – használati értékének és a kiszolgálás minőségének megváltoztatását kívánja. A korábbi szolgáltatásokra a beszerzett információk elsődleges feldolgozása és közreadása volt a jellemző. A mai viszonyok között – tudományos és gyakorlati téren egyaránt – a speciális igényekhez igazodó, döntést megalapozó igénnyel feldolgozott információk termékekre, szolgáltatásokra van inkább szükség.

A szakmai tájékoztatás hatásfokát az írásos információk kivül más ismeretközvetítő eszközök, módszerek bevonása nagymértékben fokozhatja. A képi megjelenítés (film, video), a gyakorlati bemutatás (kiállítás) és a tapasztalatcsere igencsak elősegíti az új kutatási eredmények, fejlesztések mielőbbi gyakorlati alkalmazását.

Az információ realizálásának legközvetlenebb formája a közvetítés, amikor is a szolgáltatás konkrét gazdasági, kereskedelmi tevékenységekhez kapcsolódik.

Az AGROINFORM kibocsátói tevékenységének fejlesztése során az előzőekben felsorolt információs megoldásokat alkalmazásba vette, és így gyakorlatilag komplex szolgáltatási formát alakított ki. Ennek előnyeit elsősorban az információt felhasználók érzékelhetik, de a vállalatnak is növekvő gazdasági hasznot jelenthet.

Kapcsolatok az információbeszerzésben

A felhasználói igények magas színvonalú, aktív kielégítése érdekében az ágazat működését befolyásoló tényezők körében a teljes körű információbeszerzés jelenti a megoldást. A megvalósítás feltételei – főként pénzügyi okok miatt – ma igen feszesek, esetenként visszahúzóak. Ezért a vállalatnak az információhoz jutás minden csatornáját igénybe kell vennie ahhoz, hogy a kitűzött célt megközelíthesse. Ezek között kell számításba venni a hálózati szinten koordinált szakirodalmi beszerzést, a közös feldolgozást, a már korábban kiépített, jól működő hazai és nemzetközi adattárak használatát, valamint a cserekapcsolatokat.

A vállalat információforrásai a következők:

- ▶ a szakirodalom beszerzése,
- ▶ mágnesszalagos adattárak,
- ▶ online kapcsolatok,
- ▶ a hazai K+ F nyilvántartás,
- ▶ együttműködések,
- ▶ egyéb kapcsolatok.

A *szakirodalom beszerzése*, amelyet a vállalat keretében működő Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár végez, információs tevékenységünk alapja. Csaknem 460 ezer kötetes állományával az ország legnagyobb mezőgazdasági szakkönyvtára. Állományunk mintegy 40%-a szakkönyv, 30%-a időszaki kiadvány. Éves gyarapodása a korábbi időszak 4–5%-os üteméhez képest az utóbbi években közel felére esett vissza. Az állomány gyarapodásának mintegy felét a csere adja, míg a vásárlások az elmúlt 5–6 évben az anyagi forrásokkal nem követhető áremelkedések miatt rendszeresen csökkennek, és ma már a szerzeményezésnek alig 1/3-át érik el. Jelenleg 862 külföldi intézménnyel állunk cserekapcsolatban.

A *mágnesszalagos adattárak* vételi lehetőségének megteremtődése jelentős változást hozott a szolgáltatás minőségében. A világ jelenleg több mint 3500 nyilvános hozzáférésű, géppel olvasható adatbázisa közül mintegy 100-ban található meg a mezőgazdaság, élelmiszeripar, valamint a rokon- és határterületek tárgyköre. E választékból az AGROINFORM 3 szolgáltató havi mágnesszalagjait (CABI, IFIS, AGRIS) immár 6 éve megvásárolja, és rendszeres SDI-szolgáltatást tart fenn belőlük.

Az *online kapcsolatok* kialakítása tovább bővítette az információbeszerzés körét és növelte meg színvonalát. A számunkra hasznos tájékoztatást adó adatbázisok közül kilencet rendszeresen, további 40-et pedig a felhasználói igény szerint esetenként használunk.

A *hazai K+ F nyilvántartások* olyan információforrást jelentenek, amelynek információit korábban csak a szakirodalomból lehetett részben összeszedgetni. Egységes tartalmi felépítése alkalmas a kutatási tevékenység irányítását, felügyeletét szolgáló információk nyújtására, a téma lezárása után az alkalmazást elősegítő gyors tájékoztatásra is.

Az információs szervezetek között kialakított *együttműködések* jelentős mértékben fokozták a szolgáltatás minőségét. Ez a felismerés már több évtizede rendszeres kapcsolatok kialakítását eredményezte hazai és nemzetközi viszonylatban. Az együttműködések kezdetben az információs anyagok cseréjére és eseti tanulmányokra szorítkoztak. A 80-as évek elején a kapcsolatok új formái jöttek létre, amelyek kiterjedtek a korszerű informatikai eszközök felhasználásában való együttműködésre, a rendszerfejlesztési tapasztalatok kicserélésére és hasznosítására, közös információs anyagok kidolgozására. A kapcsolatokat kétoldalú együttműködési megállapodások rögzítik. Az AGROINFORM az elmúlt 8 évben hazai információs szervezetekkel egy, külföldi intézményekkel 7 megállapodást kötött. Az előnyök jobb kihasználása érdekében e megállapodások egyes esetekben szorosabb kapcsolatokat jelentő közös vállalkozásokká fejlődtek, illetve szervezeti összetartozássá alakultak.

A hazai kapcsolatok közül az IGT (Informatikai Gazdasági Társaság – az AGROINFORM, az OMIKK, az ÉTK és az Informatik [Ipari Informatikai Központ] társulása) létrehozása olyan potenciális erőt jelent a tájékoztatásban, amely képes a magyar gazdaság innovációs igényeinek kielégítésére.

Nemzetközi téren két esetben történt alapvető minőségi változás. A CAB (Commonwealth Agricultural Bureau) 1986-ban átlépte a brit nemzetközösség kereteit és nemzetközi információs szervezetté vált. Ezzel a már korábban kifejlődött világméretű információs szolgáltatás – mondhatni így – nyert legalizálást. A nemzetköziség egyben azt is jelenti, hogy a szervezetnek nemzetközösségen kívüli országok is tagjai lehetnek. Az erre vonatkozó felhívásra (a MÉM javaslata alapján) a magyar kormány bejelentette a szervezetbe való belépési szándékát. A szükséges diplomáciai előkészületek után, az elmúlt év decemberében Magyarország a CABI tagja lett, képviselőjét pedig az AGROINFORM látja el.

A belépéssel a magyar mezőgazdaság számára az információhoz jutás feltételei javultak, és számos tudományos szolgáltatás igénybevételének lehetőségei teremtődtek meg. A CABI *Információs Szolgálata* a világ szinte minden fontos és elsődleges szakirodalmát feldolgozza és évente mintegy 200-féle időszaki kiadványban teszi közzé. A tagok ennek több mint a

felét kapják meg tagdíj fejében. (Magyarországon ez a kiadványszám az agrárhálózat teljes igényét kielégíti.)

A CABI keretében működő tudományos kutató és szolgáltató intézetek, a *Biológiai Növényvédelmi Intézet* (CAB International Institute of Biological Control = CIBC), a *Parazitológiai Intézet* (CAB International Institute of Parasitology = CIP), az *Entomológiai Intézet* (CAB International Institute of Entomology = CIE), valamint a *Mikológiai Intézet* (CAB International Mycological Institute = CMI) világszerte hálózattal, illetve kapcsolatokkal rendelkeznek. Feladatuk a tárgyörűkhöz tartozó kutatások, meghatározások, szakvéleményezések ellátása, az oktatás és az információszolgáltatás. A szolgáltatásokat bármely ország térítés ellenében igénybe veheti; a CABI-tagországok e tekintetben számottevő kedvezményben részesülnek.

A hazai ágazati információ számára a fent felsorolt intézményekkel kialakítandó kapcsolatok révén olyan szolgáltatási és együttműködés-közvetítési lehetőségek nyílnak meg, amelyek az adott szakterületeknek a világszínvonalhoz való felzárkózását segíthetik elő.

Az élelmiszeripari információs tevékenységben létrejött nemzetközi kapcsolatok közül az *IFIS*-szel (International Food Information Service) kötött megállapodás alakult át közös munkává. A Magyar–NSZK Tudományos Műszaki Együttműködési Megállapodás keretében létrejött a magyar élelmiszer-tudomány fejlesztését az információs rendszer kiépítésével szolgáló AGROINFORM–IFIS projekt. A projekt célja a korszerű információellátás magyarországi adaptálása és továbbfejlesztése új adatbázisok építésével, illetve a szélesebb körű használatot elősegítő többnyelvű tezauszus kidolgozásával. A megvalósítást a német fél a szellemi együttműködésen kívül informatikai eszközök átadásával is segíti. Az együttműködés időtartama – 3 év – alatt elért eredmények mindkét fél érdekeit szolgálják, használatuk közös. Ezért a projektdő lejártával a vegyesvállalat alapításának lehetőségei is előtérbe kerülnek.

Az információbeszerzés rendszeres forrásain kívül értékes hozzájárulást jelentenek az *egyéb kapcsolatok*. A mágnesszalagos és online információterjesztéssel megnőtt az eredeti cikkek iránti igény, amit az esetek jelentős részében csak hazai és nemzetközi másolatszolgáltatás révén tudunk kielégíteni. Speciális esetekben pedig a külföldi könyvtárközi kölcsönzést kell igénybe venni. Fontos, a gyakorlat számára gyakran nélkülözhetetlen információt tartalmaznak az ún. nem hagyományos dokumentumok (pl. prospektusok), amelyeket a világ minden részéből beszerzünk.

Kapcsolatok az információkibocsátásban

A vállalat tevékenységének célját a felhasználói igények mind teljesebb és gyorsabb kielégítése határozza meg. Ennek elérése érdekében a hagyomá-

nyos eszközök és kapcsolati formák ésszerű fenntartása mellett új megoldásokat kell keresni. Az AGROINFORM az elmúlt években számos új szolgáltatást és módszert vezetett be és próbált ki az információkibocsátás terén. Mindezt figyelembe véve, kibocsátási struktúránk jelenlegi helyzete az alábbi:

- ▶ kiadványi,
- ▶ számítógépes,
- ▶ telekommunikációs,
- ▶ film- és video-,
- ▶ rendezvényi,
- ▶ vállalkozási és menedzseri,
- ▶ valamint egyéb szolgáltatások és kapcsolatok.

A *kiadványi szolgáltatás* az információterjesztés hagyományos eszköze, értékeinek fenntartása azonban folyamatos tartalmi megújítást kíván. Az AGROINFORM évente 40–50 kiadványt jelentet meg, amelynek 35–40%-a információs folyóirat, illetve periodika, míg a további rész egyedi kiadvány. Terjesztésük köre igen differenciált, néhányuk eljut minden mezőgazdasági üzembe. Mások csak a szakmailag érintettek szűkebb körében fordulnak elő, de vannak olyan kiadványok is, amelyeket mindössze a tudományos, oktatási intézmények használnak. Általában az mondható, hogy potenciális felhasználóinknak mintegy egyharmada használ rendszeresen információt, a másik egyharmada csak esetenként. A felhasználók maradék harmada általában nem a formális csatornák igénybevitelével szerzi be információit, vagy éppen nem tájékozódik. A kialakult helyzet a korábbi időszakhoz viszonyítva visszaesést jelent. Kialakulásában döntő szerepe van a jelenlegi szűkös gazdasági helyzetnek, de az információt adók lemaradásai is közrejátszanak benne. Mint vállalatnak, arra is figyelemmel kell lennünk, hogy az információ árujellegének erősödésével a versenyhelyzet is létrejött. Gyakran szerezhethetünk olyan tapasztalatokat, hogy más szervezetek előbb és jobb információval látják el a mezőgazdasági üzemeket.

A *számítógépes szakirodalmi szolgáltatás* üzem-szerű megindulása (1982) főként a tudományos körök információellátásában eredményezett ugrás-szerű minőségi változást. A felhasználás első éveiben az évi 6–700 keresés nagymértékben javította a nemzetközi tájékozottságot. Számos témában sikerült általa olyan világméretű áttekintést szerezni, amelyet hagyományos módon csak nagy költség- és időráfordítással lehetett volna. Az utóbbi évek gazdasági gondjai itt is éreztetik hatásukat, mivel a jelenlegi felhasználás az elért legmagasabb szint felére csökkent.

E korszerű és magas hatékonysággal működő informatikai eszköz használatának korlátait a jövőben magyar nyelvű adatbázisok kiépítésével kívánjuk mérsékelni. (Az erről szóló bővebb tájékoztatást a TMT e számában Szabó Sándor és Zalán Péter cikke (p. 380–384.) tartalmazza.)

A *telekommunikációs szolgáltatás* a vállalat legújabb tevékenységei közé tartozik. A korábbi évek kísérleteire alapozva, az elmúlt év második felében a

Magyar Televízió, a Magyar Hitelbank és az AGROINFORM társulásával megalakult az *Új Képűjság Kft.* A sugárzott információszolgáltatás előnye, hogy a hír keletkezésétől számítva néhány percen belül megjeleníthető a felhasználóknál. További jelentőségét pedig az adja, hogy a televízió sugárzási területén mindenki számára elérhető. A kódolt adás bevezetésével biztosítani lehet, hogy meghatározott információkat csak zárt körben tudjanak venni.

A képűjság tág teret nyújt a szakmai hírek, rövid információk gyors közlésére, egyben kiválóan alkalmas a gazdasági, kereskedelmi élet operatív változásairól szóló tájékoztatásra. Az ágazatban működő szervezetek számára ezeket az információkat az AGROINFORM szerkesztésében kialakuló *Mezőgazdasági Magazin* fogja tartalmazni.

A *film- és videoszolgáltatások* információs szerepe az utóbbi években felértékelődött. Ebben főként a videotechnika alkalmazása játszott közre. Az AGROINFORM az elsők között építette be információs tevékenységébe a videoműsorok gyártását. A MÉM támogatásával akciót kezdeményezett a középfokú oktatási intézmények videotechnikai felszereltségének kiteljesítésére, és ezzel párhuzamosan megkezdte a tananyagokhoz illeszkedő műsorok gyártását. Három év alatt mintegy 150 műsort adott át az oktatásnak. Egyidejűleg megkezdte a kutatási eredmények képre vitelét is, ami elősegíti az új eljárások, megoldások szélesebb körű, egyszerűbb megismerését és elterjesztését.

A tájékoztatásnak bevált, régen alkalmazott formája a *rendezvények* (konferenciák, tanácskozások, kiállítások stb.) szervezése. Az AGROINFORM ilyen feladatokat 1976 óta lát el. Kezdetben csak hazai körben bonyolított le regionális érdekű kiállításokat. A 80-as évektől azonban országos szakkiállítások megszervezésére tért át, s ebbéli tevékenységét az utóbbi években rendszeres külföldi bemutatkozásokkal bővítette ki. Ez utóbbiak növekvő mértékben szolgálják a magyar mezőgazdaság és élelmiszeripar nemzetközi piaci megjelenését, kapcsolatainak bővítését. Ma már hagyományosnak számít a világméretű párizsi *SIA-* (Salon International de l'Agriculture) kiállításon való részvétel. Új területen való nyitást jelent az 1988-ban Harkovban megrendezett kiállítás, amelynek nyomán máris eredményes gazdasági kapcsolatok jöttek létre.

A hazai rendezvényszervezési tevékenységből kiemelkednek a nemzetközi részvételűek, amelyeket 1984 óta évente szervezünk meg. Ezek részben a szakkiállításokhoz csatlakozó tudományos tanácskozások vagy más önálló rendezvények, mint pl. a *Nemzetközi Agrár Film- és Videoszemle*. Különös értéket képviselnek az egyes nemzetközi szervezetek házában tartott konferenciái, így pl. az *IFIS* III. konferenciája 1989 októberében vagy 1990 májusában az *IAALD* XIV. kongresszusa.

A *vállalkozási és menedzseri szolgáltatás* a vállalat legújabb kezdeményezése. E tevékenység célja a vállalkozói kapcsolatok közvetítése, létrejöttük elősegítése, a menedzseri munka információval történő kiszolgálása. A megvalósítás érdekében kis létszámú célszervezetet alakítottunk ki, amelynek feladata ennek az új típusú – tapasztalatokkal még nem rendelkező – szolgáltatási formának, módszerének kialakítása. Elképzelései között a vállalkozást segítő folyóirat megindítása is szerepel.

Ezzel egy időben, a körülmények előrehaladására való tekintettel is, Harkovban az ottani Mezőgazdasági Egyetemmel kialakult együttműködésre építve, állandó Információs Irodát nyitottunk. Az iroda működésének célja a társország termelési színvonalának növelésében a magyar mezőgazdasági, élelmiszeripari kultúra részvételének elősegítése.

E körben kell említést tenni azon vállalkozásokban való részvételünkről, amelyek gyakorlati fejlesztésekkel függenek össze. A vállalat jelenleg három innovációs szervezet (K+ F közös vállalat) tagja, több kétoldalú együttműködési szerződése van kutatási és fejlesztési feladatok információellátására, illetve különféle kutatási eredmények propagálására.

A szakmai ismeretszerzés hatékony formája a meghatározott céllal szervezett külföldi tanulmányút. Az agrárszakemberek részére az AGROINFORM az IBUSZ-szal társulva mintegy két évtizede szervez szocialista és nyugati országokba szakmai utazásokat. Ezzel egyidejűleg a magyar táj és mezőgazdaság iránt érdeklődő külföldiek szakmai programját és utaztatását is szervezi-intézi.

E szolgáltatás a 80-as évtized elején érte el a csúcspontját, a 80-as években 15 ezer szakember ki- és beutaztatását látta el. Szakmai körökben általános vélemény, hogy az élelmiszer-ágazat intenzív fejlődésében nagy szerepe van az így szerzett nemzetközi tapasztalatoknak. Az utóbbi évek korlátozó intézkedései miatt a kiutazások erősen mérséklődtek, ami korlátozta az ismeretszerzést. A nemzetközi kapcsolatokban megindult liberalizálás azonban várhatóan itt is éreztetni fogja hatását, és az előrejelzések szerint a korábbi csúcst is meghaladó forgalommal kell számolni. A tevékenységet közösen bonyolító két szervezet mindenesetre már felkészült az agrár témájú külföldi utazások szervezésére és lebonyolítására. A tervek értelmében a szakmai igényekhez jobban igazodó és speciális igényeket is kielégítő programok kimunkálását kell elvégezni.

Az AGROINFORM működését a felsoroltakon kívül számos egyéb szervezeti és személyi kapcsolat is erősíti. Ezek többsége nem rendszeres, hatása általában közvetlenül nem is mérhető, de mindig jóleső érzést kelt, ha nekik köszönhetően valamilyen előnyt, könnyebbséget tapasztalunk információs tevékenységünk vitelében.

Beérkezett: 1989. V. 11-én.